

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 21. De iure ciuili,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

velit, An. *exempli gratia*, quis in 12. regularitatem aut excommunicationem, aliamve censuram incurrit: An Episcopus in his vel in illis impedimentis dispensare; aut ab his vel illis censuris absolvi possit: An talis in pastorem legitime electus sit, aut rite ad sacros ordines promotus, & sic de multis aliis: in quibus turpiter errare necesse est contempto iure Canonico. Ratione verò eorum quæ ex lege divina vel ratione naturali definiti possunt, sicut *Oratione pertinentium ad fidem*: illa ipsa doctrina amplectitur sacram Theologiam: cuius principia (quibus in ainitur vt ex proprio munere illa & interpretetur, & aduersus impugnantes tueatur) interna quidem, sunt propositiones supernaturaliter reuelatæ: Externa verò, propositiones naturali lumine notæ, tam Theoreticæ quam practicæ de iis quæ ad Deum ducunt.

CAPVT XXI.

De iure civili.

SVMMARIVM.

- 209 In quo ius civile à canonico, distinguitur potissimum.
- 210 Ius civile subest Canonico.
- 211 Quis potest ius civile condere.
- 212 Diuisio præcipua iuris civilis in constitutionem Principis, Senatufconsultum, ius prætorium, & plebiscitum.
- 213 Diuisio iuris civilis prout in scholis docetur.
- 214 Modus quo citari solet.
- 215 Pleraque leges continet abrogatas, & quasdam non seruandas.

209. **I**us civile à Canonico, vt Panorm. notat ad cap. vltimum De consuetud. num. 5. in hoc potissimum distinguitur, quod cum omnis iustæ legis finis, sit bonum publicum, quod est vel temporale huius vitæ, vel æternum vitæ futuræ: ius civile de se pro fine habeat bonum temporale, quia constituitur per potestatem, quam à natura acceptam, multitudo vel sibi retinuit, vel in alium vnum, aut plures transfudit ad conferuandum id ipsum temporale bonum commune. Ius Canonicum verò pro fine habeat bonum æternum; quia constituitur per potestatem supernaturalem, quam *clauum vocant*, à Christo datam & institutam, vt Christiani dirigeantur ad eam, quam ab ipso sperant, æternam salutem. De qua re plura Franciscus à Victoria in relect. 1. De potestate Ecclesiæ: & Nauar. in comment. de finib. humanorum actuum, ille quæst. 3. & hic num. 29.

210. **V**nde patet merito in distinctione decima per rotam, Gratianum statuere, ius civile subest iuri Canonico: quando quidem non modo bonum æternum maius est & melius quam temporale: sed etiam ordinauit Christus vt temporalia subessent æternis, pro hisque illa etiam contemnerentur. Quare cum duæ dictæ potestates condendi ius, in Ecclesia Christiana sint tanquam in vno corpore Christi mystico, nõ est dubium quin in eadem (in qua tam laici quam Ecclesiastici, Christo tanquam membra vni capiti vniuntur) ius per civilem potestatem constitutum debeat, congruenter antedictæ Christi ordinationi, subesse iuri Ecclesiastico: nempe tanquam felicitatem solum temporalem respiciens; ei quod ad æternam felicitatem conducit. De qua re adhuc videri potest à Victor. in cit. relect. quæst. 6. & Sotus in 4. distinct. 25. quæst. 2. art. 1.

211. **I**am ius civile condere, legemve civilem ferre, eatenus quibus dominus temporalis potest in suis terris, quatenus iurisdictionem ad id obtinuerit, siue ex iure, siue ex consuetudine. Nam vt Syluester in verbo Lex nu. 4. annotat ex Baldo: quantum quis habet de iurisdictione, tantum habet de auctoritate condendi legem vel statutum; neque ea vltimus extenditur; nisi ij quorum interest consentiant. Quo consensu interveniente, lex condita, etiam à non habente iurisdictionem iurisdictionem, obligate potest. Sic enim Franc. à Victor. in relect. De potestate civili num. 23. ait leges quæ sunt conuenientes Reipub. obligate, etiam si ferantur à Tyranno: non quidem, quia à Tyranno lata; sed quia ex consensu Reipub. ideo admittæ, quod melius sit illi, tales seruari, etiam si lata à Tyranno, quam nullas seruari tyranno ipso non permittente, vt alie feruntur.

Aduerte autem legitimum Principem qui nullam Superiorem recognoscit posse, nisi consuetudo sit in contrarium, non

requisito populi consensu condere legem: quia esset alioqui subiectus populo, nec omnino liber.

De diuisione iuris civilis.

Iuris civilis plures diuisiones D. Thomas. 1. 2. quæst. 95. art. 1. 4. adfert ex Iudoro: sed inter cæteras notata digna est illa: in constitutionem Principis, Senatufconsultum seu prudentium responsum, ius prætorium seu honorarium, & plebiscitum; sumpta ex diuersitate potestatis publicæ, à qua promanat. Namque potestas ea, vel in vno tantum aliquo residet, secundum formam regiminis, quod appellatur *μοναρχία* seu regnum, vnde est constitutio Principis; vel residet in optimatibus populi, secundum modum regiminis quod dicitur, *ἀριστοκρατία*, id est, optimatum principatus; vnde est Senatufconsultum, seu prudentum responsum: vel residet in paucis diuitibus, & potentibus, iuxta regimen quod dicitur *ὀλιγαρχία*, id est paucorum principatus; indeque est ius prætorium seu honorarium: vel denique residet in populo, iuxta formam regiminis quod dicitur *δημοκρατία*, id est, populi principatus; vnde est plebiscitum. Hodie autem valde evarium est ius civile in R. p. Christiana. Cuique illud curæ esse debet, quod in sua provincia viget.

212. **O**lim verò circa annum Domini 530. commune pro omnibus prouinciis editum fuit à Iustiniano, quod adhuc hodie in scholis docetur; quodque in hac disciplina (congruenter ei quod in cap. 1. De noui operis nunciacione dicitur sacrorum statuta Canonum, Principum constitutionibus adiutari: & in cap. Super specula, De priuilegijs, Sanctam Ecclesiam, legem secularium non respicere famulatum) frequenter vsurpatur: præsertim cum de rebus temporalibus difficultas decidenda occurrit. Quapropter paucis declarandum est quibus partibus distinctum sit, & quomodo vnaquæque pars, & quæ ad eam pertinent, citari soleant.

Habet igitur tres partes principales. Prima dicitur Digestum, Græcè *πρωτεύδης* continens 50. libros diuisos in tria volumina: nempe in D. g. s. t. m. vetus, Infortia. n. m. & Digestum nouum. Secunda dicitur Codex, continens nouem libros. Tertia dicitur Volumen, & complectitur primò tres libros vltimos Codicis 10. 11. 12. deinde Authentica seu Nouellas constitutiones: tertio, librum seu Vfus feudorum: quar. d. Institutiones.

213. **Q**uæ autem ad primam & secundam partem spectant, tacito librorum nomine citantur per titulos, leges, & paragraphos: quando sicut vnaquæque earum plures titulos habet, sic quisque titulus plures leges complectitur, quod fere semper fit: & vnaquæque lex plures habet paragraphos, quod nonnumquam, *varijs t. amen*, vsuuenit. Atque ad iudicandum Digestum vsurpatur communiter aut litera D, aut duplex ff. aut litera Græca σ : & ad iudicandum Codicem, litera C. Quibus subiungitur siue Digesti siue Codicis titulus, in quo habetur id quod citatur: tum deinde literal. indicans legem, cuius prima verbalis loci numeri vt plurimum exprimuntur, excepta primâ & vltimâ, quæ per ipsa primâ & vltimâ seu finalis nomina, sæpius notantur; & ad extremum ponitur signum in formam duplicis SS, inflexi hoc modo σ ad iudicandum paragraphum, si lex plures habeat: vt cum citamus, Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit ff. De iustitia & iure l. n. §. Ius naturale. Ex illis autem quæ habentur in Volumine, tres vltimi libri Codicis citantur eod. modo quo alij, nisi quod addatur numerus libri dicendo v. g. Cod. De iure fisci leg. 1. libro 10. Authentica verò citantur dupliciter vt notat & explicat Syluester in verbo Lex quæst. 2. sub finem: non modo præfigendo titulo nomen Authenticae ad hunc modum, in Authentica De lenonib. §. Sancimus: & in eodem addita collatione ad hunc modum, in Authentica Vt facta nonne constitutiones, collat. §. Vbi aduerte obiter, ex eodem Syluester, Authentica in feminino genere dici de lege, seu constitutione nouella: Authenticum verò in neutro genere, dici de libro eorumdem constitutionum. Altero modo citantur proponendo ex Cod. aliquid sub nomine Authenticae, vt si dicatur Cod. De Episcopis & Clericis, Authentica Statimus: tuncque quod citatur non est querendum in Authentica quæ comprehenduntur Volumine; sed in Codice sub titulo allegato. Vide eundem Syluestrum. Liber denique feudorum & Institutiones, citantur expresso nomine ipso-

ne ipsorum, addito titulo, ac paragrapho, in quo querendū est illud quod citatur, hoc modo, In libr. vel in vñibus feudorum, De prohibita feuda alienat. §. Satis bene. Item in Institutionibus, De iustitia & iure §. Iuris præcepta.

235. Cæterum non omnes leges quæ habentur in iure Ciuili, obligant: quoniam multe sunt abrogatæ in diuersis prouincijs per contrarias leges, vel consuetudinem contrariam: nonnullæ etiam seruari non possunt absque peccato: quod facit, etiam si veniale tantum sit, vt non debeant seruari: ne quidem in foro externo, ex Felino ad cap. Ecclesia S. Mariæ De constit. n. 4. vt pote quæ legi Dei, aut legi Canonice, illas reprobant, aduersantur, Exempla multa profert Sylue. in verbo Lex, q. 10. Videndus est Azor. in 1. par. Moral. Instit. lib. 5. cap. 20. & 21.

Quæritio an Ius ciuile, legesque ciuiles obligent perinde Clericos, ac Laicos, connexa est cum alia, quæ queritur: Quatenus Clerici ipsi exempti sint à Laicali iurisdictione. De qua, qui vult, videre potest Franciscum à Victoria in relect. priorie de Ecclesiæ potestate, qu. vltima. Sorum in 4. dist. 25. qu. 2. art. 2. Couarr. in libro practicarum quæst. cap. 31. Modinam in Cod. De restit. q. 13. Bellarminum tomo primo, in controuersia de Clericis c. 28. & Azorium in cit. lib. 5. cap. 12. 13. & 14. Quæ in præced. li. 9. attingenda fuerunt pro explicatione aliquot Canonum Bullæ Cænz Domini, eodem pertinent.

TITVLVS III.
ET LIBRI CAPVT XXII.
De priuilegio.
SVM MARI VM.

- 231 Vnde dictum priuilegium, & quid ipsum sit.
- 232 Priuilegium aliud est diuinum, & aliud humanum; quod rursus est, aut generale, aut speciale, & vtrumque varium.
- 233 Quoddam est reale, quoddam singulariter personale, quoddam communiter personale, quoddam singulariter, & communiter corporale, quoddam communiter tantum corporale: & quid vnumquodque eorum sit.
- 234 Qui sint qui priuilegium concedere possunt.
- 235 Quando priuilegium impetratum incipiat vim suam habere.
- 236 A quo, & quæ ratione interpretandum sit priuilegium.
- 237 Aliquot regule considerandæ in interpretatione priuilegij.
- 238 Modi quibus cessat, inualidumque est priuilegium.
- 239 Reuocatio prioris priuilegij per posterius, aut per ius commune.
- 240 Ea non debet sine iusta causa fieri, nec potest fieri ab Inferiore, qui priuilegium concessit, si illud fuerit confirmatum à Superiore.

IN Decretalibus antiquis, & nouis, itemque in Clementinis & Extrauag. communibus habetur titulus De priuilegijs: de quibus in genere cum Hostiensis in sua Summa, eodē titulo: & cum D. Antonino 1. part. tit. 19. cap. 1. Summularij in verbo Priuilegium tractant questiones, tanquam ad hoc nostrum institutum spectantes, & quarum explicatione Confessorius sufficienter instrui possit ad mediocrem in ipso requisitam eruditionem. Quam si quis pleniorē optet: etiam plenissimam suppeditabit ei Suarez in lib. 8. De legibus. vbi copiose & accuratè eam persequitur. Contentus igitur Summulariorum insisterē vestigijs, talium questionum explicationem proponam paucis, memorato auctore subinde citato in gratiam eorum qui desiderant tractationem vberiorē.

QVÆSTIO I.

Quid sit priuilegium.

231. R Esponso est, si nomen spectes, Priuilegium idem est, ac priuata lex: sic dictum, vel quod in priuato feratur, distinct. 3. cap. Priuilegium; vel quod priuata legem generet; 25. quæst. 1. cap. finali. Secundum rem verò, definitur ab Hostiensis Priuatum, seu singulare ius, contra ius commune indultum.

Cuius definitionis priorē parte priuilegium separatur à lege, quæ communis est omnibus legislatoris subditis, cum priuilegium sit vnius vel paucorum proprium, ab illa exceptorum. Posteriorē parte verò distinguitur à beneficio: nam, vt Syl. habet in verbo Priuilegium: vbi aliquid (quod est non quidem contra, sed præter ius commune) conceditur sine præiudicio alicuius, non est propriè priuilegium, sed beneficium. Aduerte autem necessarium non fuisse addi aliquid in ea definitione, per quod distingueretur priuilegium à rescripto aut dispensatione; quia cum his, aut conuenit in natura, aut non aliter differt quam à beneficio. Differentia verò accidentalis in eo cernitur, quod rescriptum, vt nomen indicat, requirit scripturam, priuilegium non item: & dispensatio sit quid ad modum facti transiens: & priuilegium ad modum statuti, sit quid perseverans. Videndus est Suarez libr. cit. cap. 1. & 2. Aduerte quoque ex eadem definitione colligi (quod habetur ex cap. In his, De priuilegijs, & cap. Abbatē De verborum signifi. §. Contra quod) priuilegium non esse, nisi aliquid indulgæ; adeoque ipsum ita interpretandum esse, vt aliquid operetur; id est, aliquid utilitatis afferat impetranti. Sic, prout statutum est in citato cap. In his; ma'è interpretatum est fratribus Prædicatoribus, & Minoribus concessum, vbi libet celebrandi cum altaribus viatico: ita intelligendo illud, vt iidem fratres consensum Prælatorum prius requirere debeant. Nam si id ita esset, nihil ex eo priuilegio consequerentur: quoniam cum tali consensu, id ipsum licet quibuslibet Presbyteris.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit priuilegium.

232. V T quædam est lex diuina, quædam humana; sic priuilegium quoddam est diuinum, quoddam humanum. Nam diuinum priuilegium fuit Abraham & Iacob, plures vxores simul habere, ex cap. Gaudemus De diuortijs, Israelitis ex Agypto exeuntibus, spoliare Agyptios, ex eod. c. & ex c. Dixit Dominus 1. 4. q. 5. Sampsoni, seipsum occidendū: adhuc ex eod. c. Gaudemus & ex c. Si non licet. Sed his exceptis 23. q. 5. Præterea Apostolis, vti fortibus in electione D. Marthæ 26. qu. 2. c. Non statim, nonnullaque alia per quæ indultum est aliquid agere contra diuinam legem in communem: vt Osæ, ducere vxorem forticariam. De quibus dicere pluribus non est huius instituti.

Priuilegium verò humanum Hostiensis, quem alij communiter sequuntur, distinguit primò in generale & speciale. illudque esse ait, quod continet in se plures articulos, vel pluribus personis, aut ratione plurium personarum, vel plurium rerum conceditur: hoc verò, quo alicui loco, vel vni personæ, vnus articulus conceditur.

233. Deinde vtriusque facit quinque species, in quibus aliud esse reale aliud singulariter personale, aliud communiter personale, aliud singulariter & communiter corporale, & demum aliud tantum communiter corporale.

Reale vocat, quod alicui loco, vel alicui rei, vel aliquibus personis occasione loci, vel cuiuscumque rei, conceditur. Atque tale, quia rei adhæret, perpetuum est: nisi forte res ipsa destruat. Quod aduerte intelligendum esse de destructione facta Superioris auctoritate: quia, vt D. Anton. loco cit. §. 2. ex Ioan. Andree habet, si locus destruat ab hostibus, & ibi remaneant Clerici, vel auctoritate Superioris ii transferantur in alium locum: vel alteri loco vniantur, retinent omnia sua priuilegia. Quod etiam ex alijs habet Syluester in verbo Ciuitas, n. 2. Potro vt priuilegium remanet cum re, sic cũ ea transit ad personam, quæ in eiuſdem rei possessionem aliæ alijs succedunt.

Singulariter personale vocat priuilegium, quod alicui vel aliquibus personaliter conceditur, certis & proprijs nominibus earundem personarum expressis: hocque personam sequitur, & cum ea exinguitur. Interdum etiam (prout in verbo Priuilegium, quæst. 1. Syl. est. ait) ante illam, eo quod ipse abutatur. Ac proinde perpetuum non est: nec egreditur personam cui concessum est, ita vt ad successorem non transeat, nisi aliud in eo exprimat: aut nisi concedatur ratione innatæ dignitatis, qualis est nobilitas paterna: qua filij nobilitantur: perinde ac ex lege Fœminæ ff. De Senatoribus: vxor, alioqui ignobilis, coruscet radijs mariti nobilis. In-